

Uwagi Niderlandów

Sprawa C-522/18*

Pismo złożone przez:

Królestwo Niderlandów

Potoczna nazwa sprawy:

ZAKŁAD UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

Data wpływu:

16 listopada 2018 r.

[...]

UWAGI NA PIŚMIE

rządu niderlandzkiego,

przedstawione na podstawie art. 23 ust. 2 protokołu w sprawie statutu
Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej,

w sprawie C-522/18 PPA, Zakład Ubezpieczeń Społecznych

W ww. sprawie niderlandzki rząd, reprezentowany przez Mielle Buitenman i Charlotte Schillemans, odpowiednio dyrektor i współpracownicę Afdeling Europees recht van de Directie Juridische Zaken Ministerie van Buitenlandse Zaken [Departamentu Prawa Europejskiego Dyrekcji Prawnej Ministerstwa Spraw Zagranicznych], mają zaszczyt przedstawić Trybunałowi Sprawiedliwości sformułowane poniżej następujące uwagi. [Or. 2]

I. Wprowadzenie

1. Postanowieniem odsyłającym z dnia 2 sierpnia 2018 r. Sąd Najwyższy (zwany dalej: „sądem odsyłającym”) przedstawił Trybunałowi Sprawiedliwości, na podstawie art. 267 TFUE, dwa pytania prejudycjalne dotyczące wykładni art. 19 ust. 1 drugie zdanie TUE, art. 4 ust. 3 zdanie trzecie TUE, art. 2 TUE, art. 267 akapit trzeci TFUE i art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej: „kartą”), a także art. 2 i art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 2000/78/WE

* Język postępowania: polski.

z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy (Dz.U. 2000, L 303, s. 16 - polskie wydanie specjalne rozdz. 5, t. 4, s. 79; zwanej dalej „dyrektywą 2000/78”).

2. Pytania prejudycjalne powstały w ramach postępowania toczącego się przed Sądem Najwyższym, polskim sądem ostatniej instancji w sprawach cywilnych i karnych i zmierzają do ustalenia zgodności z prawem Unii krajowego uregulowania zmieniającego wiek emerytalny członków Sądu Najwyższego. Ustawowy wiek emerytalny został na jego mocy obniżony z 70 do 65 roku życia. Obniżenie wieku emerytalnego znajduje zastosowanie również do pozostających obecnie w służbie czynnej członków Sądu Najwyższego. Skutkiem tego uregulowania jest sytuacja, w której osoby, które na dzień 3 kwietnia 2018 r. ukończyły 65 rok życia, względnie ukończą go w okresie 3 miesięcy po wejściu ustawy w życie, przechodzą w stan spoczynku, chyba że uzyskają od prezydenta Rzeczypospolitej Polski zgodę na dalsze zajmowanie stanowiska sędziowskiego.

3. Sąd odsyłający pyta Trybunał Sprawiedliwości, czy prawo Unii, w szczególności zasady państwa prawnego, niezawisłości i nieusuwalności sędziów oraz dyrektywa 2000/78, stoją na przeszkodzie uregulowaniu prawa krajowego, na mocy którego decyzja w przedmiocie dalszego zajmowania stanowiska sędziowskiego należy do organu władzy wykonawczej. Uzyskanie odpowiedzi na to pytanie jest konieczne dla ustalenia przez sąd odsyłający, czy jest on właściwy dla wydania rozstrzygnięcia w zawisłym przed nim sporze.

4. W kwestii bardziej szczegółowego przedstawienia okoliczności stanu faktycznego oraz ram prawnych rząd niderlandzki odsyła do postanowienia odsyłającego. [Or. 3]

II. Stanowisko rządu niderlandzkiego

W przedmiocie pierwszego pytania prejudycjalnego

5. Pytanie pierwsze sądu odsyłającego dotyczy zasady państwa prawnego, a konkretniej zasady nieusuwalności sędziów, będącej elementem zagwarantowanego (w szczególności) w art. 19 ust. 1 zdanie drugie TUE i art. 47 karty, prawa do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu. Sąd odsyłający pyta, czy owe zasady oraz przepisy prawa Unii stoją na przeszkodzie uregulowaniu prawa krajowego, takiego jak sporne w postępowaniu głównym, które prowadzi do tego, że sędziowie pozostający w służbie czynnej przechodzą w stan spoczynku wcześniej aniżeli zgodnie z uprzednio obowiązującym uregulowaniem, przy czym ostateczna decyzja o skorzystaniu („z niższego”) wieku emerytalnego nie pozostaje wyłącznie w gestii zainteresowanego sędziego.

6. Na to pytanie rząd niderlandzki pragnie udzielić odpowiedzi twierdzącej. W uzasadnieniu takiego stanowiska rząd niderlandzki odsyła do wyroków

Trybunału z dnia 25 lipca 2018 r., Minister for Justice and Equality, C-216/18, EU:C:2018:586; z dnia 27 lutego 2018 r., Associação Sindical dos Juizes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117 i z dnia 6 listopada 2012 r., Komisja / Węgry, C-286/12, EU:C2012:687.

7. Z ostatniego z przywołanych wyroku Komisja/Węgry (C-286/12, EU:C:2012:687) wynika, że uregulowanie krajowe wprowadzające ogólne obniżenie wieku emerytalnego członków władzy sądowniczej *co do zasady* może zostać uznane za dopuszczalne w świetle prawa Unii (zob. również uwagi dotyczące trzeciego pytania prejudycjalnego, pkt 26–28 poniżej). Z tego względu analiza dotycząca pytania pierwszego będzie dotyczyć w szczególności okoliczności, że ostateczna decyzja o skorzystaniu („z niższego”) wieku emerytalnego nie należy do zainteresowanego sędziego, lecz do organu władzy wykonawczej. To w szczególności ta okoliczność jest sprzeczna z zasadami niezawisłości i nieusuwalności sędziów.

8. W wydanych niedawno wyrokach Associação Sindical dos Juizes Portugueses i Minister for Justice and Equality Trybunał Sprawiedliwości dokonał szczegółowej wykładni wymogu niezawisłości [Or. 4] sędziego. Wymóg ten stanowi jeden z elementów art. 19 ust. 1 zdanie drugie TUE i art. 47 karty i obejmuje zasadę nieusuwalności sędziego, która to nieusuwalność jest nieodzowna dla jego niezawisłości. Odpowiedź na pytanie pierwsze wynika zatem zdaniem rządu niderlandzkiego z pkt 30–38 i 41–45 wyroku Associação Sindical dos Juizes Portugueses oraz z pkt 48–54 i 63–66 wyroku Minister for Justice and Equality.

9. Rząd niderlandzki wskazuje w szczególności następujące elementy, na które Trybunał Sprawiedliwości zwrócił uwagę w swoich rozważaniach:

- wymóg niezawisłości sędziów wchodzi w zakres istotnej treści prawa podstawowego do rzetelnego procesu sądowego.
- Owo prawo podstawowe ma podstawowe znaczenie jako:
 - gwarancja ochrony wszystkich praw, jakie jednostki wywodzą z prawa Unii i
 - zachowania wartości wspólnych państwom członkowskim, określonych w art. 2 TUE.
- Zgodnie z art. 19 TUE, w którym skonkretyzowano afirmowaną w art. 2 TUE wartość państwa prawnego, zadanie zapewniania pełnego stosowania prawa Unii we wszystkich państwach członkowskich, a także ochrony sądowej praw, które jednostki wywodzą z prawa Unii, należy do sądów krajowych.
- Zasada skutecznej ochrony sądowej praw, do której odnosi się art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, stanowi zasadę ogólną prawa Unii, wynikającą

z tradycji konstytucyjnych wspólnych państwom członkowskim, wyrażoną w art. 6 i 13 Europejskiej konwencji praw człowieka (EKPC) oraz art. 47 karty.

- o Każde państwo członkowskie musi zapewnić, by jego sądy odpowiadały wymogom skutecznej ochrony sądowej.
- o Dla zagwarantowania tej ochrony rzeczą *kluczową* jest zachowanie niezawisłości takiego organu, co potwierdza art. 47 akapit drugi karty. **[Or. 5]**

10. W odniesieniu do konkretnej treści niezawisłości sędziego Trybunał potwierdził swoje wcześniejsze orzecznictwo w pkt 63–64 wyroku *Minister for Justice and Equality* i w pkt 44 wyroku *Associação Sindical dos Juizes Portugueses*:

*„Pojęcie niezawisłości oznacza między innymi, że dany organ wypełnia swe zadania sędownicze w pełni autonomicznie, nie podlegając żadnej hierarchii służbowej ani nie będąc podporządkowanym komukolwiek i nie otrzymując nakazów czy wytycznych z jakiegokolwiek źródła, oraz że jest on w ten sposób chroniony przed ingerencją i naciskami zewnętrznymi mogącymi zagrozić niezależności osądu jego członków i wpływać na ich rozstrzygnięcia (zob. podobnie wyroki: z dnia 19 września 2006 r., *Wilson*, C-506/04, EU:C:2006:587, pkt 51; a także z dnia 16 lutego 2017 r., *Margarit Panicello*, C-503/15, EU:C:2017:126, pkt 37 i przytoczone tam orzecznictwo)”.*

*„Niezbędna wolność od tego rodzaju wpływów z zewnątrz wymaga określonych gwarancji, takich jak nieusuwalność, chroniących osoby, którym powierzono zadanie sądenia (wyrok z dnia 19 września 2006 r., *Wilson*, C-506/04, EU:C:2006:587, pkt 51 i przytoczone tam orzecznictwo)”.*

11. Urzeczywistnienie gwarancji wymaga istnienia w państwach członkowskich zasad, w szczególności dotyczących zakończenia służby sędziowskiej oraz powodów odwołania sędziego, pozwalających *wykluczyć wszelką uzasadnioną wątpliwość* co do niezależności tego organu od czynników zewnętrznych oraz neutralności w odniesieniu do sprzecznych ze sobą interesów (wyrok *Minister for Justice and Equality*, pkt 66).

12. W świetle przywołanego orzecznictwa Trybunału, zdaniem rządu niderlandzkiego należy dojść do wniosku, że uregulowanie krajowe, które prowadzi do wcześniejszego przejścia w stan spoczynku, przy czym ostateczna decyzja o skorzystaniu („z niższego”) wieku emerytalnego nie pozostaje wyłącznie w gestii zainteresowanego sędziego, powoduje naruszenie zasady nieusuwalności sędziego, stanowiącej w szczególności jeden z elementów zagwarantowanych w art. 19 ust. 1 zdanie drugie TUE i art. 47 karty. **[Or. 6]**

13. Ingerencji w sytuację sędziów pozostających w służbie czynnej dokonuje co prawda władza ustawodawcza, powodując – co do zasady – nagle zakończenie wykonywania przez nich funkcji sędziego. Jako że ewentualne dalsze zajmowanie stanowiska sędziego przez osobę, która ukończyła 65 rok życia zależy w szczególności od decyzji organu władzy wykonawczej, należy stwierdzić, że powoduje ono uszczerbek po stronie niezbędnej niezależności tych członków władzy sądowniczej od czynników zewnętrznych.

14. Rząd niderlandzki uznaje zatem, że zasada nieusuwalności sędziów, stanowiąca w szczególności jeden z elementów zagwarantowanych w art. 19 ust. 1 zdanie drugie TUE i art. 47 karty, stoi na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, takiemu jak sporne w postępowaniu głównym.

W przedmiocie drugiego pytania prejudycjalnego

15. Za pomocą drugiego pytania prejudycjalnego sąd odsyłający pragnie ustalić, czy zasady państwa prawnego oraz niezawisłości sędziów, znajdujące oparcie w szczególności w art. 19 ust. 1 zdanie drugie TUE i art. 47 karty, stoją na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, na mocy którego zwykły wiek przejścia przez sędziego w stan spoczynku zostaje obniżony z 70 do 65 roku życia, a możliwość dalszego zajmowania tego stanowiska jest uzależniona od uznaniowej zgody organu władzy wykonawczej.

16. W opinii rządu niderlandzkiego rzeczone przepisy prawa Unii stoją na przeszkodzie uregulowaniu takiemu jak sporne w postępowaniu głównym, na mocy którego to władza wykonawcza podejmuje ostateczną decyzję w przedmiocie dalszego zajmowania stanowiska przez sędziego. Taka odpowiedź wynika również z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości przywołanego w ramach odpowiedzi na pytanie pierwsze. W uzasadnieniu należy stwierdzić co następuje:

17. Jak już stwierdzono członkowie władzy sądowniczej muszą móc wykonywać funkcję sędziego w pełni autonomicznie i należy wykluczyć wszelką uzasadnioną wątpliwość co do niezależności sędziego od czynników zewnętrznych (pkt 10–11 powyżej). **[Or. 7]**

18. Uregulowanie krajowe, na mocy którego dalsze zajmowanie stanowiska przez sędziego jest uzależnione od uznaniowej decyzji organu władzy wykonawczej tych wymogów nie spełnia. Z postanowienia odsyłającego wynika, że sporna ustawa nie określa podstaw, na których władza wykonawcza może oprzeć decyzję zezwalającą sędziemu na dalsze zajmowanie stanowiska po ukończeniu 65 roku życia. Skutkuje to brakiem adekwatnych gwarancji chroniących sędziów przed arbitralną decyzją władzy wykonawczej.

19. Taka interpretacja znajduje oparcie w dokonywanej przez EKPC interpretacji wymogu zagwarantowanej w art. 6 ust. 1 EKPC niezawisłości sędziego. Należy odesłać do wyroków dotyczących usuwania sędziów z dnia

28 czerwca 1984 r., Campbell i Feil v. Zjednoczone Królestwo, CE:ECHR:1984:0628JUD000781977, § 78; z dnia 3 marca 2005 r., Brudnicka i in. v. Polska, CE:ECHR:2005:0303JUD005472300, § 41; z dnia 30 listopada 2011 r., Henryk Urban i Ryszard Urban v. Polska, CE:ECHR:2010:1130JUD002361408, § 45; z dnia 21 czerwca 2011 r., Fruni v. Słowacja, CE:ECHR:2011:0621JUD000801407, § 145 oraz z dnia 10 stycznia 2012 r., Pohoska v. Polska, CE:ECHR:2012:0110JUD003353006, § 34. Mając na uwadze art. 52 ust. 3 karty i towarzyszące temu przepisowi objaśnienia przywołane orzecznictwo udziela wskazówek w kwestii wykładni art. 47 karty, który ustanawia również prawo podstawowe do rzetelnego procesu sądowego oraz skutecznej ochrony sądowej przez niezawisłego sędziego.

20. Uregulowanie krajowe, takie jak sporne w postępowaniu głównym, nie jest w świetle powyższego zgodne z zasadą niezawisłości sędziów, stanowiącą w szczególności jeden z elementów zagwarantowanych w art. 19 ust. 1 zdanie drugie TUE i art. 47 karty.

W przedmiocie trzeciego pytania prejudycjalnego

21. Trzecie pytanie prejudycjalne sądu odsyłającego dotyczy zgodności krajowego uregulowania zmieniającego wiek przejścia w stan spoczynku z dyrektywą 2000/78 dotyczącą prawa do równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy. Sąd odsyłający wskazuje w tym względzie na możliwą dyskryminację za względu na wiek w świetle art. 2 i art. 6 ust. 1 dyrektywy. Sąd odsyłający przywołuje w tym kontekście wyrok Komisja/Węgry. **[Or. 8]**

22. Rząd niderlandzki stoi na stanowisku, iż art. 2 i art. 6 ust. 1 dyrektywy 2000/78 stoją na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, takiemu jak sporne w postępowaniu głównym. W uzasadnieniu zostaną poniżej przywołane brzmienie i cel dyrektywy 2000/78 oraz ww. wyrok Komisja / Węgry.

23. Artykuł 1 dyrektywy 2000/78 wskazuje jako cel owej dyrektywy „*wyznaczenie ogólnych ram dla walki z dyskryminacją ze względu na religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną w odniesieniu do zatrudnienia i pracy, w celu realizacji w państwach członkowskich zasady równego traktowania*”.

24. Dla ogólnych ram zapobiegania dyskryminacji ze względu na wiek szczególne znaczenia mają art. 2 i art. 6 dyrektywy. Z art. 2 ust. 1 wynika, że należy wyeliminować jakiegokolwiek formy bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji. Zgodnie z [art. 2] ust. 2 lit. a) dyskryminacja bezpośrednia występuje w przypadku, gdy osobę traktuje się mniej przychylnie niż traktuje się, traktowano lub traktowano by inną osobę w porównywalnej sytuacji, z jakiegokolwiek przyczyny wymienionej w art. 1.

25. Artykuł 6 dyrektywy daje państwom członkowskim możliwość uznania, że odmienne traktowanie ze względu na wiek nie stanowi dyskryminacji. Takie

odmienne traktowanie musi w ramach prawa krajowego zostać obiektywnie i racjonalnie uzasadnione *zgodnym z przepisami celem*, w szczególności zgodnymi z przepisami celami polityki zatrudnienia, rynku pracy i kształcenia zawodowego, jeżeli środki mające służyć realizacji tego celu są właściwe i konieczne.

26. Trybunał dokonał już wcześniej wykładni art. 2 i 6 dyrektywy 2000/78 w kontekście uregulowania krajowego, na mocy którego obniżony został wiek przejścia w stan spoczynku (m.in.) sędziów z 70 do 62 lat (wyrok Komisja/Węgry). Trybunał orzekł, że „*przepisy, na podstawie których okoliczność osiągnięcia przez dane osoby wieku określonego przez te przepisy dla celów przejścia na emeryturę pociąga za sobą rozwiązanie z mocy prawa stosunku pracy, należy uznać za [Or. 9] wprowadzające gorsze traktowanie osób, które osiągnęły ten wiek, w stosunku do wszystkich pozostałych osób czynnych zawodowo. Takie przepisy wprowadzają zatem odmienne traktowanie bezpośrednio ze względu na wiek, o którym stanowi art. 2 ust. 1 i art. 2 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2000/78” (pkt 5[1] wyroku).*

27. Badając ewentualne uzasadnienie odmiennego traktowania w świetle art. 6 dyrektywy Trybunał orzekł, że cele z zakresu polityki społecznej mogą co do zasady stanowić cel zgodny z przepisami. Mogą to być cele związane z ujednoczeniem w ramach zawodów objętych służbą publiczną granic wiekowych obligatoryjnego zaprzestania działalności albo wdrożeniem bardziej zrównoważonej struktury wiekowej pomiędzy młodszymi i starszymi urzędnikami (pkt 60–62 wyroku). Mimo iż względy powoływane przez Węgry mogłyby zostać uznane za zgodne z przepisami, Trybunał orzekł, że wybrane środki nie są właściwe ani konieczne dla osiągnięcia wskazanego celu (pkt 63–80).

28. Badając, czy rozpatrywane przepisy wykraczają poza to, co jest konieczne do osiągnięcia celu, Trybunał uznał za istotne by uwzględnić zarówno szkodę, jaką mogą powodować względem określonych osób, jak i korzyści, jakie czerpie z nich społeczeństwo w ogólności oraz wchodzące w jego skład jednostki (pkt 66). Trybunał orzekł, że rozpatrywane przepisy dokonały zaś nagłego i znacznego obniżenia granicy wieku obligatoryjnego przejścia w stan spoczynku, nie przewidując środków przejściowych, które mogłyby chronić uzasadnione oczekiwania zainteresowanych osób, które na podstawie uprzednio obowiązującego uregulowania mogły pozostawać w służbie do 70 roku życia (pkt 67–68). Ponadto zmiana przepisów nie uwzględnia w dostatecznym stopniu interesów osób, których dotyczy obniżenie granicy wieku przejścia na emeryturę (pkt 74).

29. Mając na uwadze rozstrzygnięcie Trybunału w sprawie Komisja/Węgry w rozpatrywanej niniejszym sprawie uregulowanie krajowe należy zdaniem rządu niderlandzkiego ocenić w następujący sposób.

30. Obniżenie wieku emerytalnego skutkujące tym, że w odniesieniu do sędziów pozostających w służbie czynnej, którzy ukończyli 65 rok życia zatrudnienie ustaje co do zasady z mocy prawa, stanowi bezpośrednio odmienne traktowanie ze

względu na wiek w rozumieniu art. 2 [Or. 10] ust. 2 lit. a) dyrektywy 2000/78. Osiągnięcie tego wieku stanowi bowiem kryterium rozstrzygające, czy sędzia pozostanie w służbie, względnie czy – w drodze wyjątku – może on wystąpić z wnioskiem o wyrażenie zgody do organu władzy wykonawczej (zob. też pkt 19 postanowienia odsyłającego).

31. Ocena, czy bezpośrednia różnica w traktowaniu ze względu na wiek w rozumieniu art. 6 dyrektywy 2000/78 jest ewentualnie uzasadniona, należy ostatecznie – zdaniem rządu niderlandzkiego – do sądu krajowego (zob. utrwalone orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości, np. wyrok z dnia 10 listopada 2016 r., De Lange, C-548/15, EU:C:2016:850, pkt 35). Sąd ten powinien jednak uwzględnić elementy, które Trybunał uznał za istotne w wyroku Komisja/Węgry (zob. pkt 28 powyżej) oraz zbadać wszelkie cechy ocenianego uregulowania krajowego oraz towarzyszące mu okoliczności.

32. W przekonaniu rządu niderlandzkiego takie uzasadnienie nie istnieje, jako że uważa on, iż uregulowanie krajowe, takie jak sporne w postępowaniu głównym, jest niezgodne z art. 19 ust. 1 zdanie drugie TUE i art. 47 karty (zob. dotyczące pierwszego i drugiego pytania prejudycjalnego pkt 5–20 powyżej).

W przedmiocie czwartego pytania prejudycjalnego

33. Poprzez swoje pytanie czwarte sąd odsyłający pragnie ustalić, czy jest on zobowiązany do odstąpienia od stosowania uregulowania krajowego obniżającego wiek przejścia sędziów w stan spoczynku, co oznacza, że przy rozstrzygnięciu zawisłego przed nim postępowania może nadal orzekać z udziałem sędziów, którzy zgodnie z uregulowaniem krajowym nie byłiby uprawnieni do pozostawania w służbie czynnej.

34. Z bogatego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości wynika, że sądy krajowe są zobowiązane zapewnić pełną skuteczność norm prawa Unii, w razie konieczności nie stosując wszelkich sprzecznych z nimi przepisów prawa krajowego bez potrzeby zwracania się o ich uprzednie usunięcie w drodze ustawodawczej lub w ramach innej procedury konstytucyjnej ani oczekiwania na usunięcie wspomnianych przepisów (zob. ostatnio wyrok z dnia 24 października 2018 r., XC i in., C-234/17, EU:C:2018:853, [Or. 11] pkt 44 i przytoczone tam orzecznictwo). Zdaniem rządu niderlandzkiego z orzecznictwa tego wynika, że w sytuacji, w której uregulowanie krajowe obniżające wiek odejścia przez sędziów w stan spoczynku zostanie uznane za sprzeczne z prawem Unii, należy odstąpić od jego stosowania.

35. Zastosowanie uregulowania krajowego oznaczałoby mianowicie, że jednostka nie ma dostępu do niezależnego sędziego, a w związku z tym nie można zaoferować jej skutecznej ochrony sądowej jej praw, co jest sprzeczne z wymogami ustanowionymi w prawie Unii, w szczególności w art. 19 ust. 1 zdanie drugie TUE i art. 47 karty. Dla celów zagwarantowania prawidłowego

stosowania prawa Unii oraz rzeczywistej skutecznej ochrony sądowej koniecznym rozwiązaniem jest odstąpienie od stosowania badanego uregulowania krajowego.

W przedmiocie piątego pytania prejudycjalnego

36. Rząd niderlandzki rozumie pytanie piąte w ten sposób, że dotyczy ono możliwości zastosowania przez sądziego krajowego środków tymczasowych i zawieszenia z urzędu stosowania przepisów krajowych, gwarantując w ten sposób zgodne z celem stosowania prawa Unii (już) w trakcie trwania postępowania prejudycjalnego.

37. Ogólnie rzecz biorąc rząd niderlandzki ma wątpliwości, czy odpowiedź na to pytanie może być użyteczna dla sądu odsyłającego dla rozstrzygnięcia zawisłego przed nim sporu. Powodem powzięcia tych wątpliwości jest fakt, iż odpowiedź na rzezone pytanie może zostać udzielona dopiero po zakończeniu postępowania prejudycjalnego, podczas gdy pytanie dotyczy właśnie środków tymczasowych, jakie miałyby zostać zastosowane w trakcie postępowania prejudycjalnego. Ponadto ewentualna odpowiedź nie jest już być może konieczna w świetle postanowienia wice-prezesa Trybunału z dnia 19 października 2018 r., Komisja / Polska, C-619/18 R, EU:C:2018:852.

38. Niezależnie od tego rząd niderlandzki uważa, że sąd krajowy może na każdym etapie toczącego się przed nim postępowania stosować środki, w zakresie, w jakim są one konieczne dla zapewnienia całkowitej skuteczności [Or. 12] orzeczenia, jakie ma zostać wydane w przedmiocie istnienia praw wywodzonych z prawa Unii.

39. Nie chodzi tu o jedynie o środki tymczasowe dotyczące podnoszonych przez jednostki konkretnych roszczeń (jak w przypadku przywołanych przez sąd odsyłający wyroków z dnia 19 czerwca 1990 r., Factortame i in., C-213/89, EU:C:1990:257 i z dnia 13 marca 2007 r., Unibet, C-432/05, EU:C:2007:163). Zdaniem rządu niderlandzkiego może również chodzić o środki, której w sposób bardziej pośrednio dążą do zagwarantowania skutecznej ochrony sądowej. Brak skutecznej ochrony sądowej powoduje bowiem uszczerbek po stronie skuteczności praw wywodzonych z prawa Unii.

40. Do sądu krajowego należy ocena, czy przyjęte przez ten sąd środki tymczasowe są rzeczywiście konieczne dla zagwarantowania całkowitej skuteczności prawa Unii w rozpatrywanym przezeń sporze (wyrok Unibet, pkt 76, ostatnie zdanie).

III. Wnioski

41. W świetle powyższego rząd niderlandzki proponuje Trybunałowi Sprawiedliwości udzielenie na przedstawione pytania prejudycjalne odpowiedzi o następującej treści:

„1) Artykuł 19 ust. 1 zdanie drugie w związku z art. 4 ust. 3 zdanie trzecie i art. 2 TUE, art. 267 akapit trzeci TFUE oraz art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej należy interpretować w ten sposób, że w przypadku obniżenia przez ustawodawcę krajowego wieku przejścia w stan spoczynku (wieku emerytalnego) sędziów sądu ostatniej instancji państwa członkowskiego (na przykład z 70 lat do 65 lat) i zastosowania nowego niższego wieku emerytalnego do sędziów w służbie czynnej, bez pozostawienia decyzji o skorzystaniu z niższego wieku emerytalnego wyłącznie w gestii zainteresowanego sędziego, dochodzi do naruszenia zasady nieusuwalności sędziów będącej elementem zasady skutecznej ochrony sądowej oraz zasady państwa prawnego. [Or. 13]

2) Artykuł 19 ust. 1 zdanie drugie w związku z art. 4 ust. 3 zdanie trzecie i art. 2 TUE, art. 267 akapit trzeci TFUE oraz art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej należy interpretować w ten sposób, że gdy krajowy ustawodawca – z naruszeniem zasady nieusuwalności sędziów – obniża zwykły wiek, do którego sędzia sądu ostatniej instancji państwa członkowskiego może zajmować stanowisko sędziowskie, z 70 lat do 65 lat, uzależniając możliwość dalszego zajmowania tego stanowiska od uznaniowej zgody organu władzy wykonawczej, naruszona zostaje zasada państwa prawnego oraz standard niezawisłości wymagany dla zapewnienia skutecznej ochrony sądowej w sprawach unijnych.

3) Artykuł 2 w związku z art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy należy interpretować w ten sposób, że obniżenie wieku przejścia w stan spoczynku (wieku emerytalnego) sędziów sądu ostatniej instancji państwa członkowskiego oraz uzależnienie możliwości dalszego zajmowania stanowiska sędziowskiego przez dotychczasowego sędziego tego sądu, który osiągnął nowy niższy wiek przejścia w stan spoczynku, od zgody organu władzy wykonawczej, stanowi dyskryminację ze względu na wiek.

4) W przypadku stwierdzenia przez sąd niezgodności spornego uregulowania krajowego z prawem Unii, prawo Unii zobowiązuje ten sąd – gdy orzeka on w dowolnej sprawie w składzie z udziałem sędziego dotkniętego skutkami takich dyskryminujących przepisów krajowych, który nie wyraził woli skorzystania z nowego wieku emerytalnego – do odstąpienia od stosowania przepisów krajowych i dalszego orzekania z udziałem takiego sędziego, jeżeli jest to jedyny skuteczny sposób zapewnienia skutecznej ochrony sądowej uprawnień wywodzonych przez jednostkę z prawa Unii.

5) Zasadę skutecznej ochrony sądowej praw przyznanych jednostkom przez prawo Unii, stanowiąca w szczególności jeden z elementów zagwarantowanych w art. 19 ust. 1 zdanie [Or. 14] drugie TUE i art. 47 karty, należy zatem interpretować w ten sposób, że wymaga ona by w porządku prawnym państwa członkowskiego została przewidziana możliwość nałożenia środków tymczasowych, gdy są one konieczne dla zagwarantowania całkowitej

skuteczności orzeczenia mającego rozstrzygnąć w przedmiocie istnienia takich praw”.

Mielle Bulterman

Charlotte Schillemans

pełnomocnicy

Haga, 16 listopada 2018 r.

